

УДК 793.31(477.43/.44)(09)

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/87-2-20>

**Юлія МОСКВІЧОВА,**

[orcid.org/0000-0002-1303-8951](https://orcid.org/0000-0002-1303-8951)

кандидат мистецтвознавства, доцент,

доцент кафедри музичного та перформативного мистецтва

Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського

(Вінниця, Україна) [julia.moskvichova@gmail.com](mailto:julia.moskvichova@gmail.com)

**Анастасія МАЛА,**

[orcid.org/0009-0007-0555-524X](https://orcid.org/0009-0007-0555-524X)

викладач кафедри музичного та перформативного мистецтва

Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського

(Вінниця, Україна) [anastasiayurmala@gmail.com](mailto:anastasiayurmala@gmail.com)

## СЦЕНІЧНЕ ВТІЛЕННЯ НАРОДНОЇ ХОРЕОГРАФІЇ ПОДІЛЛЯ: АНАЛІЗ МИСТЕЦЬКИХ ЗАСАД І ТВОРЧИХ СТРАТЕГІЙ ПРОВІДНИХ АНСАМБЛІВ

Стаття присвячена дослідженню трансформації українського народного танцю від архаїчних обрядових форм до сучасного народно-сценічного мистецтва, як важливого чинника збереження національної культурної спадщини та формування культурної ідентичності українського народу. Проаналізовано вплив етнокультурних чинників, дохристиянських ритуалів і вірувань на формування прадавніх танцювальних традицій. Простежено процес переходу традиційного фольклорного танцю в сценічну форму, що відбувався впродовж соціально-культурних трансформацій. Акцентовано на визначальному значенні етапу становлення народно-сценічного танцю в контексті професійного хореографічного мистецтва першої половини ХХ ст., з особливим урахуванням внеску П. Вірського, який започаткував академічну традицію вітчизняної народної хореографії. Особливу увагу приділено творчій діяльності Академічних ансамблів пісні і танцю «Козаки Поділля» Хмельницької обласної філармонії та «Поділля» Вінницької обласної філармонії ім. М. Д. Леонтовича, які репрезентують різноманітні підходи до сценічної адаптації автентичної хореографії Подільського регіону. Висвітлено етапи становлення мистецьких колективів, художню специфіку їхніх постановок, відображення регіональних традицій, а також внесок колективів у збереження, розвиток і популяризацію українського народного танцю в сучасному культурному контексті. Підкреслено, що творчість ансамблів характеризується пошуками нових жанрів і форм мистецького синтезу, тенденцією до театралізації хорового співу, використанням сучасної сценографії. Проаналізовано внесок окремих діячів (художніх керівників, балетмейстерів, солістів) у становлення й розвиток творчої концепції згаданих колективів, зокрема у формування їхньої художньо-стилістичної специфіки, репертуарної політики, запровадження інноваційних підходів до сценічної інтерпретації народного танцю, а також у здійснення культурно-просвітницької діяльності та педагогічної роботи, спрямованої на підготовку фахівців у галузі народно-сценічного мистецтва.

**Ключові слова:** народно-сценічний танець, Поділля, хореографічне мистецтво.

**Yuliia MOSKVICHOVA,**

[orcid.org/0000-0002-1303-8951](https://orcid.org/0000-0002-1303-8951)

Ph.D. in Art History,

Associate Professor at the Department of Music and Performing Arts

Vinnitsa State Pedagogical University named after M.Kotsiubynskyi

(Vinnytsia, Ukraine) [julia.moskvichova@gmail.com](mailto:julia.moskvichova@gmail.com)

**Anastasia MALA,**

[orcid.org/0009-0007-0555-524X](https://orcid.org/0009-0007-0555-524X)

Lecturer at the Department of Music and Performing Arts

Vinnitsa State Pedagogical University named after M.Kotsiubynskyi

(Vinnytsia, Ukraine) [anastasiayurmala@gmail.com](mailto:anastasiayurmala@gmail.com)

## STAGE REALIZATION OF PODILLIA FOLK CHOREOGRAPHY: ANALYSIS OF ARTISTIC PRINCIPLES AND CREATIVE STRATEGIES OF LEADING ENSEMBLES

The article is devoted to the study of the Ukrainian folk dance transformation from archaic ritual forms to modern folk and stage art as an important factor in preserving the national cultural heritage and shaping the Ukrainian people's

*cultural identity. The influence of ethno-cultural factors, pre-Christian rituals and beliefs on the formation of ancient dance traditions is analyzed. The process of traditional folk dance's transition to the stage form, which took place during the socio-cultural transformations, is traced. Emphasis is placed on the crucial importance of the folk-stage dance formation in the context of professional choreographic art of the first half of the 20th century, with special regard to the contribution of P. Virsky, who founded the academic tradition of national folk choreography. Particular attention is paid to the creative activity of the Academic Song and Dance Ensembles "Cossacks of Podillia" of the Khmelnytsky Regional Philharmonic and "Podillia" of the Vinnytsia Regional Philharmonic named after Mykola Leontovych, representing various approaches to the stage adaptation of the authentic Podillia region choreography. The stages of the artistic groups' establishment, the artistic particularities of their performances, the reflection of regional traditions, as well as the groups' contribution to the preservation, development and popularization of Ukrainian folk dance in the modern cultural context are revealed. It is noted that the work of the ensembles is characterized by the search for new genres and forms of artistic synthesis, the tendency to theatricalize choral singing, and the use of modern scenography. The article analyzes the contribution of individuals (artistic directors, choreographers, soloists) to the formation and development of the mentioned groups' creative concepts, in particular, in terms of shaping their artistic and stylistic specificity, repertoire policy, introducing innovative approaches to the stage interpretation of folk dance, as well as conducting cultural activities and pedagogical work aimed at training specialists in the field of folk and stage art.*

**Key words:** folk-stage dance, Podillia, choreographic art.

**Постановка проблеми.** Україна продовжує розвиватись як самостійна держава, обираючи одним із пріоритетних напрямів збереження й збагачення національних цінностей і традицій, культурної пам'яті народу, що спричиняє поступову зміну світогляду й формує національну свідомість. Народне хореографічне мистецтво, як невід'ємна частина української національної культури, відіграє вагомий роль у ствердженні національної самоідентичності. Народний танець, маючи давнє походження, пов'язаний із супроводом трудових буднів і свят, є одним з найдавніших видів творчості. Оригінальність і неповторність, емоційна насиченість, яскравий колорит української народної хореографії завоювали любов і визнання у світі. І для збереження й розвитку національної культури важливим завданням постає вивчення регіональних хореографічних традицій, зокрема Подільського регіону, що характеризується самобутністю й своєрідністю жанрово-стилістичних ознак традиційного танцю.

**Аналіз досліджень.** Культурно-історичні аспекти хореографічного мистецтва цікавлять багатьох українських мистецтвознавців і культурологів. Народно-сценічна хореографія, як багатоглибинний культурно-мистецький феномен є предметом досліджень О. Бойко, К. Кіндер, С. Легкої, В. Шкоріненко, Л. Щур та ін. Генеза українського танцю стала предметом досліджень А. Гуменюка, який розглядав стилістичні особливості українських танців Поділля, Київщини, Полтавщини й інших регіонів та розкрив їх зв'язок з традиціями та обрядами українського народу (Гуменюк, 1964). Лексику українського народно-сценічного танцю ґрунтовно досліджує К. Василенко (Василенко, 1998). В дисертації В. Литвиненко проаналізовано процеси трансформації української народної хореографії, її концептуалізацію

в театрі танцю П. Вірського (Литвиненко, 2017). С. Легка здійснила історико-культурний аналіз розвитку української народної хореографії у XX ст. за функціональним, лексико-семантичним і концептуально-теоретичним напрямками (Легка, 2003). Л. Савчин досліджує хореографічні традиції у контексті ментальності та взаємозв'язку між модерною культурою і національними традиціями (Савчин, 2022). Народну хореографічну культуру Західного Поділля у контексті її взаємозв'язків із суміжними жанрами народної творчості досліджено в дисертації Л. Щур (Щур, 2021). Творчість регіональних подільських ансамблів народного танцю висвітлюється у низці публікацій Л. Качуринця (Качуринець, 2019), Ю. Москвічової, М. Сушицького (Москвічова та ін., 2023), А. Підлипського (Підлипський, 2018), Т. Сідлецької (Сідлецька, 2014), Л. Щур (Щур, 2021) та ін.

**Виклад основного матеріалу.** Пройшовши тисячолітній розвиток від свого первісного обрядового виду, народний танець суттєво трансформувався, ускладнюючись і збагачуючись протягом століть, набувши, зрештою, статусу феномену художньої образності з яскравими сюжетами, драматургією, стилістикою, із збереженою етнокультурною самобутністю. В його основі закладено спеціально відібрані й систематизовані рухи, пози і жести, що складають лексичний фонд українського народного танцю (Москвічова, 2023: 86). В. Шкоріненко стверджував, що творення танцювального мистецтва є невіддільним від процесу етнокультуротворення. Український народний танець (хоровод, коломийка в найдавніших синкретичних формах) народився й функціонував як інформаційний і комунікаційний феномен. Мова танцю є мовою спілкування між людьми й одухотвореною природою в контексті парадигми конкретного етнокультурного соціуму (Шкоріненко, 2003: 11).

Хореографічні традиції українців розвивались на ґрунті багатьох архаїчних культур, зокрема на архетипах давньослов'янської культури, успадкувавши їй прадавню символіку, що підтверджується побутуванням сьогодні таких архаїчних народних звичаїв та ігор як ходіння з козою, святкування Купали, окремі весільні й поховальні обряди. Система світогляду прадавніх українців відбивалась в ритуальних і тотемічних танцях, які характеризуються синкретичністю, тут знайшли втілення поклоніння небесним світилам, вірування містичного характеру, вшанування язичницьких богів тощо. Наприклад, ритуали, присвячені природі й рослинним силам, відображені у весняній обрядовості, де важливу роль відігравали хороводи. Примітно, що в регіонах України існували різні назви цих обрядів – веснянки, гаївки, гагілки, маївки, рогульки, ягівки, олендарки тощо. Поступово в процесі розвитку й формування образної виразності різних видів прадавньої культури відбувався перехід танцю ритуального до фольклорного, тобто від прямого наслідування певних дій до образності у відтворенні закладеного змісту (Савчин, 2022: 158). Зокрема, танцюючи хороводи, люди вірили, що запалюють сонце. Сонце – як символ пробудження природи, адже у давніх слов'ян рік починався у березні. Образ Сонця, яке народжується, рухається, вмирає та народжується знову, сприяв створенню численних інших символів. Взагалі у символічній системі українського хореографічного фольклору універсальне значення мають атрибути й реквізит, що часто використовуються в сучасних танцювальних композиціях. Маючи утилітарне призначення в повсякденному житті, вони застосовувались в обрядово-культовій сфері як предмети символічні, ритуальні. Наприклад, «Аркан» танцюють з топірцями, черевички є необхідним реквізитом у «Шевчику», уквітчане квітами гільце – в хороводах («А вже весна»), сопілки і трембіта – у гуцульських танцях. Всі ці предмети посилюють емоційне сприйняття як виконавців так глядачів (Савчин, 2022: 159).

Трансформація обрядових танців у народні як певний історико-культурний процес досі залишається недостатньо вивченим. З прийняттям християнства частина обрядів збереглася в народному побутуванні як обрядово-народні танці, а частину перейняли згодом професійні танцюристи, які пісню у танці замінили жестами (пантомімою) (Москвічова та ін., 2023). Серед традиційних народних танців Поділля виокремлюються «Гопак», «Козачок», «Метелиця», «Повзунець», «Девятка», «Василечки», «Клин», «Кривуляк»,

«Варварка», Сюжетний танець-гра «Подільська купальниця» побудований на купальських обрядах, що побутують на Поділлі. Неабияку роль в ньому відіграють елементи акторської гри, а також танцювальні приспівки.

Перетворення фольклорної форми народного танцю в народно-сценічну відбувається поступово. Діячі хореографічної культури завжди усвідомлювали важливість збереження фольклорних основ народного танцю і вже в другій половині XIX ст. – на початку XX ст. фольклорний танець починають широко використовувати на сценах драматичних театрів, зокрема в театральних трупях М. Старицького, М. Кропивницького, М. Садовського, П. Саксаганського. Із спогадів М. Кропивницького відомо, що зберігаючи характер історичних танців, митець доповнював їх особливостями сучасних йому танців центру та півдня України. Як режисер-постановник сприяв перетворенню фольклорної побутової хореографії на народно-сценічну форму. Відповідно в першій половині XX ст. поряд з традиційними формами танцювального мистецтва з'являються зразки народно-сценічного танцю, що набувають свого розвитку в професійних та аматорських хореографічних колективах. Відбуваються істотні структурні та якісні зрушення у жанрово-тематичній сфері, суттєво удосконалюється виконавська майстерність фольклорних колективів. Український народно-сценічний танець стає своєрідним різновидом народного танцю але з ускладненою лексикою. Влітку 1935 р. до українського народного танцю приходить перше світове визнання, коли на Міжнародному фестивалі народного танцю в Лондоні група солістів київського та харківського оперних театрів виконали неперевершений український гопак. Саме в цей час формується академічна гілка народної хореографії, вперше представлена в творчості П. Вірського. Особливого значення П. Вірський надавав ґрунтовному дослідженню й використанню в практичній діяльності зразків українського танцювального фольклору. Як відомо, творчий метод балетмейстера базувався на поєднанні техніки народного танцю і класичного балету. Працюючи в Одеському театрі опери і балету солістом і водночас постановником таких балетних вистав, як «Дон Кіхот», «Корсар», «Червоний мак» та ін., П. Вірський блискуче володів мовою класичного балету і цей досвід значно посприяв новому баченню можливостей театралізації народного танцю. Свою творчу концепцію П. Вірський реалізував у створеному в 1937 р. разом з М. Болотовим, першому в Україні Державному ансамблі українського народного танцю.

П. Вірський переосмислював танцювальні рухи: розширював їх амплітуду, трансформуючи прості рухи у складно-технічні, створював нові різновиди віртуозних рухів, виявляючи надзвичайну винахідливість і художній смак. Серед головних принципів, які втілював П. Вірський очолюючи ансамбль – єдність традицій і новаторства, синтез народного і класичного танцю, поєднання фольклорних джерел із сучасними танцювальними формами, еволюція танцювальної лексики жіночого, чоловічого й парного українського танцю, театралізація фольклору.

Серед сучасних професійних академічних фольклорних колективів України, які репрезентують різні регіони – Національний заслужений академічний ансамбль танцю України імені Павла Вірського, Гуцульський (Івано-Франківськ) і Буковинський (Чернівці) ансамблі пісні і танцю, «Сіверські клейноди» (Чернігів), «Надзбручанка» – академічний ансамбль народного танцю (Тернопіль), Закарпатський (Ужгород), Черкаський, Волинський (Луцьк) народні хори, академічні хорові капели імені Г. Верьовки, Л. Ревуцького, П. Майбороди, «Орея», «Думка», «Дударик», «Золоті ворота», капела бандуристів імені Г. Майбороди та ін. (Москвічова та ін., 2023). Почесне місце поряд з ними займають *Академічний ансамбль пісні і танцю «Козаки Поділля»* Хмельницької обласної філармонії та *Академічний ансамбль пісні і танцю «Поділля»* Вінницької обласної філармонії ім. М.Д. Леонтовича.

Дослідженням діяльності Академічного ансамблю пісні і танцю «Козаки Поділля» займалися Р. Гуцал, К. Івахова, М. Ярова. Становлення й розвиток балетної групи колективу висвітлено у науковій розвідці Л. Качуринець (Качуринець, 2019). Творча біографія ансамблю пісні і танцю «Козаки Поділля» розпочалася в 1938 р. із заснування хору, до складу якого увійшли найкращі представники художньої самодіяльності та професійні артисти. Першим керівником колективу був талановитий симфонічний диригент Б. Світличний. В середині ХХ ст. на базі Хмельницької обласної філармонії капела набула статусу ансамблю пісні та танцю і отримала назву «Подільська». Саме в період діяльності під цією назвою закладено творчі, педагогічні та естетичні основи, які згодом трансформувалися у концепцію сучасного ансамблю. На той час регіональний фольклор був важливою частиною офіційної культурної політики, але в той же час залишався дієвим засобом збереження національного колориту в умовах радянської стандартизації. Першим балетмейстером колективу став В. Домніков, який поєд-

нував науково-етнографічний підхід із сценічною обробкою. У репертуарі раннього періоду переважали автентичні подільські танці, зібрані під час етнографічних експедицій: «Гречаники», «Козачок подільський», «Ойра», «Підківка» та ін.

У 1960–1970-х рр. керівниками ансамблю пісні і танцю «Подільська» були І. Осауленко (1960–1962), В. Цибульник (з 1962 р.), В. Атаман (1967–1973), К. Ровінський, П. Окружко, засл. артист України Г. Датков; балетмейстери – засл. артист України О. Данічкін (1960–1964), засл. працівник культури України Ю. Кузьменко, А. Бондарєв, О. Таран, В. Кашканов (Качуринець, 2019: 211). У 1960-ті рр. ансамбль суттєво розширив репертуар яскравими хореографічними постановками. Танцювальні номери, поставлені в цей період, завоювали загальне визнання: «Полька-Подільська», «Купальські ігри», «Капіруш», «Молодіжний», молдавський танець, «Гопак» (Качуринець, 2019: 212). «Подільська» стала своєрідною візитівкою регіону, брала участь у республіканських і всесоюзних оглядах народної творчості, активно гастролювала (Далекий Схід, Урал, Кубань, Прибалтійські республіки, Білорусія, Молдавія тощо). Творча діяльність ансамблю суттєво вплинула на формування хореографічної школи на Поділлі: при ансамблі працювали студії, проводилися майстер-класи для керівників сільських і міських танцювальних гуртів. Таким чином, «Подільська» виконувала не лише мистецьку, а й педагогічну функцію, сприяючи збереженню традиційного танцювального спадку. Сценічний стиль «Подільської» базувався на глибокій етнографічній автентичності з помірною адаптацією до вимог сцени. Танцювальні композиції вирізнялися стриманою пластикою, виразною мімікою, акцентом на обрядовості та взаємодії виконавців. Учасники колективу носили реконструйовані народні костюми, орнаментика яких відповідала локальним традиціям південного Поділля. Музичний супровід здійснювався як наживо, так і у супроводі записів автентичних ансамблів трістичних музик.

В 1973 р. розпочав яскравий творчий шлях майбутній засл. артист України В. Глушенков. Ставши балетмейстером колективу, він змінив підхід до концертних номерів, включивши в репертуар масштабні вокально-хореографічні композиції, де одночасно було задіяно балет, хор і оркестр. На основі подільського фольклору було здійснено низку хореографічних постановок, які досі є в репертуарі сучасного колективу: «Варварка», «Василечки», «Луг», «Кивак», «Дударі», «Краков'як», «Плескач», «Подільський гопак»,

«На лузі», «Вечорниці», «Купальські ігри», вокально-хореографічні композиції «Нивами подільськими», «Красо України, Подолля...», «Шевченкіана», народна опера «Вічний етап» (музика М. Балеми). В. Глушенко виступав і як артист, виконуючи сольні партії у фольклорних номерах (Качуринець, 2019: 212).

У 1982–1996 рр. солістом і балетмейстером ансамблю пісні і танцю «Подільянка» став Ю. Авдієвський – хореограф з відмінними сценічними і технічними даними, виконавець ведучих партій репертуару колективу балетної групи ансамблю. Наприкінці 1980-х рр. у зв'язку з процесами національного відродження й пошуками нової естетичної платформи, у колективі починаються творчі зміни. В 1989 р. приймається рішення про перейменування ансамблю: замість «Подільянки» з'являється назва – «Козаки Поділля», яка символічно відсилає до історичної спадщини козацтва на Поділлі, до ідеї національної сили, мужності й героїзму. Цей крок не лише оновив імідж колективу, а й відкрив нові художні напрями, розширивши репертуар: від обрядово-побутових танців – до масштабних композицій з елементами театралізації, акробатики та драматургії.

Репертуар «Козаків Поділля» охоплює як автентичні народні танці Поділля, так і авторські постановки на основі фольклорного матеріалу. Особливу увагу приділено козацькому пласту культури, зокрема в сценічних композиціях на теми бойового гопака, обрядовості, святково-календарного циклу. У виступах активно використовуються елементи пісенної та музичної традиції регіону, що надає їм цілісного сценічного звучання. Технічна майстерність танцюристів поєднується з глибокою художньою образністю. Колектив не лише виконує танці, а створює сценічні дії, де рух, музика, костюм і світло стають засобами глибокого художнього висловлювання.

Балетмейстерами в різні роки працювали О. Король (1994–2005), О. Єфімчук, Д. Пасічник (2003–2017), з 2017 р. на посаду головного балетмейстера був призначений С. Качуринець. Сьогодні колектив нараховує 82 творчі одиниці: 38 артистів хору, 24 артисти балету і 20 артистів оркестру. Колектив очолюють: художній керівник – С. Дробіт, головний хормейстер – К. Дробіт, головний балетмейстер – засл. артист України С. Качуринець, керівник оркестру та диригент – лауреат міжнародного конкурсу О. Якубов. Хореографічний стиль «Козаків Поділля» базується на поєднанні класичної народно-сценічної школи з авторською інтерпретацією. Візитівкою колективу є висока енергійність, синхронність, динамізм, а

також багатство пластичних і акробатичних елементів. Художні номери вирізняються живописністю образів, колористикою костюмів і сценічною виразністю. Колектив активно бере участь в культурному житті України, є лауреатом численних всеукраїнських та міжнародних фестивалів. «Козаки Поділля» проводять виїзні концерти, освітні лекції, майстер-класи, тим самим сприяючи популяризації українського хореографічного мистецтва серед молоді та закордоном.

**Академічний ансамбль пісні і танцю «Поділля»** Вінницької обласної філармонії ім. М. Д. Леонтовича створений наприкінці 1944 р. після звільнення Вінницької області від фашистських загарбників. Першоосновою зародження колективу стало Музичне Товариство ім. М. Д. Леонтовича, яке діяло у м. Вінниці протягом 1919–1941 рр. і взяло на себе обов'язок налагоджувати концертно-театральне життя міста. Спочатку колектив мав назву ансамбль української пісні і танцю «Вітерець Поділля» (худ. керівник О. Середюк, балетмейстер А. Попов, диригент ансамблю Я. Любарський, солістка Б. Кулик). Впродовж 1944–1948 рр. колектив відвідав Західну Україну, великі міста і маленькі містечка, але більшість часу виступав на прифронтових територіях. Важкий повоєнний стан спричинив зміни у творчій діяльності – з 1948 р. колектив реформували в ансамбль бандуристів під назвою «Вітерець Поділля» під керівництвом В. Держого. До формування репертуару ансамблю долучився фольклорист, педагог, композитор Р. Скалецький, написавши для ансамблю пісню «Вітерець Поділля», яка і стала назвою колективу. На Республіканському фестивалі молоді (1957 р., м. Київ) серед артистів-бандуристів «Вітерця Поділля» – О. Парчевський, В. Кальнін, М. Палюга, Ф. Пантелеймонюк, Е. Крижановський, О. Плахотнік, С. Гриценко, С. Комарчук, А. Дзюбенко. Поступово до складу ансамблю доєднується група танцівників, що складалася лише з трьох пар, які постійно покращували свої вміння та навички. Репертуар танцювальної групи складався з молдавського народного танцю «Женихи», танцю «Подружки», жартівливого танцю «Буковинські примовки». Своєрідною візитівкою колективу й філармонії загалом в 1960–70-х рр. стає дует сестер – бандуристок – заслужених артисток КБАРСР Лілії та Віри Ткачук, які представляли мистецтво Вінниччини на IX Всесвітньому фестивалі молоді в Софії, виступали на Кубі, в Німеччині, Польщі, Чехії, Монголії, нагороджені Грамотами Міністерства культури УРСР та ЦК ЛКСМ.

В 1982 р. було прийнято рішення про розширення колективу, до якого увійшли мішаний хор,

хореографічна група та оркестр народних інструментів з власними репетиційними студіями, що і стало початком творчого шляху ансамблю пісні і танцю «Поділля» у складі 60 осіб. Колективом керували відомі митці – А. Мархлевський, С. Гладецький, Р. Скалецький, В. Хазанович, Г. Новіков, В. Газінський, В. Ткаченко. До формування творчого обличчя колективу долучились хормейстер Е. Зілінський, поети Н. Гнатюк та М. Каменюк, режисер І. Масляєв, художники І. Попенко та К. Вітавський (Москвічова, 2017). З 1996 р. художнім керівником і головним балетмейстером є засл. артист України А. Кондюк; головний хормейстер – засл. артист України В. Волков, керівник народного оркестру – В. Пиріг, балетмейстери – Т. Новікова, Л. Кондюк, В. Марценюк, завідуючий постановочною частиною В. Черевик. Нове керівництво кардинально змінює репертуарну політику – відтепер пріоритету набуває місцевий регіональний фольклор. Художніми засадами творчості колективу є опора на подільський пісенно-обрядовий фольклор, підкреслення національного колориту шляхом використання народного музичного інструментарію, створення масштабних концертних програм на основі хорових, танцювальних і музично-інструментальних обробок фольклорних жанрів (Сідлецька, 2014: 115). Ансамбль «Поділля» працює як регіональний колектив, популяризує народні пісні, зібрані подільськими фольклористами, знаними далеко за межами області (Н. Присяжнюк, Г. Танцюра, Р. Скалецький, З. Чорна, М. Руденко та ін.). Вокально-хореографічні композиції ансамблю відтворюють народні обряди окремих подільських сіл. Зокрема, всі мелодії вокально-хореографічної композиції «Сільські приспівки» записані в с. Ковалівка Немирівського р-ну Вінницької області. Візитною карткою ансамблю є композиції «Подільська рапсодія», «Весілля на Поділлі», «У вишневому саду», «Козацька слава», «Ми – з подільського краю», «Добрий вечір, щедрий вечір...», «Калинонька». Поряд з масштабними вокально-хореографічними композиціями в репертуарі колективу присутня велика кількість народних пісень подільського регіону різних жанрів (козацькі, чумацькі, купальські та жнивнярські пісні, колядки, щедрівки, історичні думи, родинно-побутові та ліричні пісні, жартівливі хорові сценки, мелодії народних танців у виконанні оркестру) (Москвічова, 2017: 50).

Творчість ансамблю пісні і танцю «Поділля» характеризується пошуками нових жанрів і форм мистецького синтезу, тенденцією до театралізації хорового співу, використанням сучасної сценографії. Це яскраво відображено у таких концертних

програмах як «Подільська рапсодія», фольк-шоу «Поділля має таланти», «Ой, зійдімося, роде!» та ін. Оркестрова група ансамблю «Поділля» представлена у складі: 2 скрипки, 2 баяна, сопілка, кобза, флейта, гобой, кларнет, тромбон, козобас, ударні інструменти. Склад відповідає головним вимогам щодо формування колективу народних інструментів (рівновага оркестрових тембрів, формування оркестрових груп так, щоб кожна з них була повноцінною щодо складу голосів, діапазону, художньо-виражальних можливостей тощо) (Москвічова, 2017: 50). Музичні аранжування творів вирізняються довершеністю, глибоким розумінням специфіки колективу. В репертуарі оркестру концертні номери «Старовинна подільська кадрили», народні танці «Козачок», «Весільна полька» в обр. В. Семенченка, українські танці «Прогулянка», «Полька-подолянка», «Подільський вихилас» та ін.

При ансамблі «Поділля» функціонує «Школа мистецтв», в якій навчається понад сто дітей. Викладачами є артисти колективу Л. Кондюк, О. Гришина, В. Марценюк та ін. Працює вокальна студія засл. артистки України Л. Остапчук. Ансамбль «Поділля» володіє низкою нагород, є лауреатом міжнародних фольклорних фестивалів: Польща (1999, 2002, 2004, 2008), Швейцарія (2000), Німеччина (2001), Дипломант III Всеукраїнського фестивалю-конкурсу народної хореографії ім. П. Вірського (2011).

**Висновки.** Проведене дослідження засвідчило, що трансформація українського народного танцю в народно-сценічне мистецтво є складним і багатограним процесом, який передбачає не лише адаптацію автентичного матеріалу до сценічних умов, але й збереження глибинного змісту, естетики та етнокультурної ідентичності традиційної хореографії, глибокого розуміння регіональних особливостей та вмілого художнього переосмислення. Ансамблі «Козаки Поділля» та «Поділля» є яскравими прикладами того, як хореографічні колективи можуть поєднувати традиційні танцювальні мотиви з сучасними засобами сценічної виразності. Їхня творча діяльність демонструє різні підходи до сценічного втілення народної хореографії: від реконструкції автентичних форм до авторського переосмислення з урахуванням сучасних виконавських і композиційних принципів. Колективи виконують важливу культурно-освітню місію, сприяючи збереженню регіональної ідентичності, популяризації української хореографічної спадщини серед широкого кола глядачів, а також формуванню національної самосвідомості засобами мистецтва.

У перспективі подальші дослідження вимагають його сценічної репрезентації, а також вивчення глибшого аналізу регіональних особливостей українського танцювального фольклору, новітніх форм впливу глобалізаційних процесів на збереження автентики в умовах сучасного культурного простору.

### СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бойко О.С. Народний танець: перспективні напрями дослідження. Вісник КНУКіМ. 2013. № 29. С. 18–22.
2. Василенко К.Ю. Лексика українського народно-сценічного танцю : автореф. дис. ... докт. мистецтвознавства: 17.00.01. Київ, 1998. 52 с.
3. Верховинець В.М. Теорія українського народного танцю. 5-е вид. К.: Муз. Україна, 1990, 152 с.
4. Гуменюк А. Записи і принципи класифікації народних танців. НТЕ. К.: ІМФЕ. 1964. № 6. С. 37–42.
5. Качуринець Л.В. Поетапність становлення і розвитку хореографічної підготовки в академічному ансамблі пісні і танцю «Козаки Поділля». Наукові записки / Ред. кол.: В.Ф. Черкасов, В.В. Радул, Н.С. Савченко та ін. Вип. 176. серія: Педагогічні науки. Кропивницький: РВВ ЦДПУ ім. В. Винниченка, 2019. С. 210–217.
6. Кіндер К.Р. Семантика пластичних символів народної танцювальної культури українців : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. мистецтвозн. : 17.00.01. К., 2007. 19 с.
7. Легка С.А. Українська народна хореографічна культура ХХ століття: дис. ... канд. іст. наук : 17.00.01 / Київ. нац. ун-т к-ри і мистецтв. К., 2003. 173 с.
8. Литвиненко В.А. Трансформація української народної хореографії та її концептуалізація в театрі танцю Павла Вірського: дис. ... канд. мистецтвознавства: 26.00.01 / НАКККіМ Київ, 2017. 245 с.
9. Москвічова Ю.О. Збереження фольклорних традицій у творчій діяльності хореографічних колективів Вінниччини. Вісник Прикарпатського університету. Мистецтвознавство. 2017. Вип. 36. Івано-Франківськ : Фоліант, 2017. С. 48–54.
10. Москвічова Ю., Сушицький М., Шинкаренко М. Народна хореографічна культура Вінниччини: збереження й трансформація регіональних традицій. Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка 2023. Вип. 59. Том 2. С. 85–92. DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/59-2-12>
11. Москвічова Ю.О., Сушицький М.І. Розвиток народно-сценічної хореографії у творчій діяльності В. Верховинця. Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія 14. Теорія і методика мистецької освіти : [зб. наук. праць] / гол. ред. кол. О.П. Щолокова. Вип. 29. Київ : Видавництво Українського державного університету імені Михайла Драгоманова, 2023. С. 199–206. <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series14.2023.29.25>
12. Підлипський А.І. Академічний ансамбль танцю «Надзбручанка» як професійний колектив народно-сценічної хореографії України. *Актуальні проблеми історії, теорії та практики художньої культури*. 2018. Вип. 40. С. 401–408. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/apitphk\\_2018\\_40\\_50](http://nbuv.gov.ua/UJRN/apitphk_2018_40_50)
13. Савчин Л.М. Хореографічні традиції етнокультури в методологічній парадигмі культурології. Проблеми та перспективи взаємодії культури, науки й мистецтва в умовах сьогодення. Рига, 2022. URL: <http://baltijapublishing.lv/omp/index.php/bp%20/catalog/download/221/5945/12439-1?inline=1>
14. Сідлецька Т.І. Творча діяльність провідних мистецьких колективів Вінниці періоду незалежності України. *Мистецтвознавчі записки*. К.: Міленіум, 2014. Вип. 25. С. 113–119.
15. Шкоріненко В. Народний танець у традиційній і сучасній культурі України : автореф. дис. ... канд. мистецтвознавства: 17.00.01. КНУКіМ. Київ 2003. 18 с.
16. Щур Л. Народна хореографічна культура Західного Поділля: трансформація та збереження танцювальної традиції : дис. ... канд. мистецтвозн. : 26.00.01 / Тернопільський нац. пед. ун-т ім. В. Гнатюка. Тернопіль, 2021. 371 с.

### REFERENCES

1. Boiko O. (2008) Khudozhnii obraz v ukrainskomu narodno-stsenichnomu tantsi [Artistic image in Ukrainian folk and stage dance]: dis. ... Candidate of Art History: 26.00.01. Kyiv. 189 p. [in Ukrainian].
2. Vasylenko K. (1998) Leksyka ukrainskoho narodno-stsenichnoho tantsiu [Vocabulary of Ukrainian folk and stage dance]: author's abstract of scientific paper ... Doctor of Arts. Kyiv. 52 p. [in Ukrainian].
3. Verkhovynets V. (1990) Theory of Ukrainian folk dance. Kyiv: Mus. Ukraine. [in Ukrainian].
4. Humeniuk A. (1964). Zapysy i pryntsyty klasyfikatsii narodnykh tantsiv [Records and principles of classification of folk dances]. NTE. Kyiv: IMFE. № 6. 37–42. [in Ukrainian].
5. Kachurynets L. (2019). Poetapnist stanovlennia i rozvytku khoreohrafichnoi pidhotovky v akademichnomu ansambli pisni i tantsiu «Kozaky Podillia» [Stages of formation and development of choreographic training in the academic ensemble of song and dance “Cossacks of Podillia”] Naukovi zapysky. Vyp. 176. Pedahohichni nauky. Kropyvnytskyi. 210–217. [in Ukrainian].
6. Kinder K. (2007). Semantyka plastychnykh symboliv narodnoi tantsiuvalnoi kultury ukrainsiv [Semantics of plastic symbols of folk dance culture of Ukrainians]: author's abstract of scientific paper ... Candidate of Art History : 17.00.01. Kyiv, 19 p. [in Ukrainian].
7. Lehka S. (2003). Ukrainska narodna khoreohrafichna kultura KhKh stolittia [Ukrainian folk choreographic culture of the 20th century] : dis. ... cand. of historical sciences: 17.00.01. Kyiv. 173 p. [in Ukrainian].
8. Lytvynenko V. (2017). Transformatsiia ukrainskoi narodnoi khoreohrafii ta yii kontseptualizatsiia i teatri tantsiu Pavla Virskoho [Transformation of Ukrainian Folk Choreography and its Conceptualization in Pavlo Virsky's Dance Theater] : dis. ... cand. mystetstvoznavstva: 26.00.01. Kyiv, 245 p. [in Ukrainian].

9. Moskvichova Yu. (2017). Zberezhennia folklornykh tradytsii u tvorchii diialnosti khoreorafichnykh kolektyviv Vinnychchyny [Preservation of folklore traditions in the creative activity of choreographic collectives of Vinnytsia]. *Visnyk Prykarpatskoho universytetu. Mystetstvoznavstvo*. Vyp. 36. 48–54. [in Ukrainian].
10. Moskvichova Yu., Sushytskyi M., Shynkarenko M. (2023). Narodna khoreorafichna kultura Vinnychchyny: zberezhennia y transformatsiia rehionalnykh tradytsii [Folk Dance Culture of Vinnytsia Region: Preservation and Transformation of Regional Traditions]. *Aktualni pytannia humanitarnykh nauk: mizhvuzivskyi zb. nauk.*, Vyp. 59. P. 2. 85–92. [in Ukrainian].
11. Moskvichova Yu., Sushytskyi M.I. (2023). Rozvytok narodno-stsenichnoi khoreografii u tvorchii diialnosti V. Verkhovynetsia [Development of folk-stage choreography in the creative activity of V. Verkhovynets]. *Naukovyi chasopys NPU im. M. Drahomanova. Ser. 14. Teoriia i metodyka mystetskoï osvity*. Vyp. 29. Kyiv. 199–206. [in Ukrainian].
12. Pidlypskyi A. (2018). Akademichnyi ansambl tantsiu «Nadzbruchanka» yak profesiyni kolektyv narodno-stsenichnoi khoreografii Ukrainy [Academic Dance Ensemble “Nadzbruchanka” as a professional collective of folk and stage choreography of Ukraine] *Aktualni problemy istorii, teorii ta praktyky khudozhnoi kultury*. Vyp. 40. 401–408. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/apitphk\\_2018\\_40\\_50](http://nbuv.gov.ua/UJRN/apitphk_2018_40_50)
13. Savchyn L. (2022). Khoreorafichni tradytsii etnokultury v metodolohichnii paradyhmi kulturolohii [Choreographic traditions of ethnic culture in the methodological paradigm of cultural studies]. URL: <http://baltijapublishing.lv/omp/index.php/bp%20/catalog/download/221/5945/12439-1?inline=1>.
14. Sidletska T. (2014). Tvorchia diialnist providnykh mystetskykh kolektyviv Vinnytsi periodu nezalezhnosti Ukrainy [Creative activity of the leading artistic groups of Vinnytsia during the period of independence of Ukraine]. *Mystetstvoznavchi zapysky*. Kyiv. Issue 25. 113–119. [in Ukrainian].
15. Shkorinenko V. (2003) *Narodnyy tanets u tradytsiyniy i suchasniy kulturi Ukrayiny* [Folk dance in traditional and modern culture of Ukraine] (PhD Thesis), Kyiv: State Academy of Management of Culture and Arts. [in Ukrainian].
16. Shchur L. (2021). Narodna khoreorafichna kultura Zakhidnoho Podillia: transformatsiia ta zberezhennia tantsiuvalnoi tradytsii [Folk choreographic culture of Western Podillia: transformation and preservation of dance tradition] : dis. ... Candidate of Art History : 26.00.01. Ternopil. 371 p. [in Ukrainian].